

---

УДК 929 Руданський: [821.161.2+271.2]

**Віктор Прокопчук** ( м. Дунаївці)

доктор історичних наук, професор

E-mail: viktam@i.ua

**Борис Пентюк** ( м. Вінниця)

кандидат богослов'я, кандидат технічних наук, доцент

настоятель храму «Собору Іоанна Предтечі»

E-mail: boris-pen@ukr.net

## **Славетний з духовного стану (до 190-річчя від дня народження поета Степана Васильовича Руданського)**

*Мета дослідження – на матеріалах архівних документів дослідити родовід відомого поета Степана Руданського з подільського села Хомутиці, визначити його духовні вподобання в житті і творчості. Методологія дослідження ґрунтується на принципах науковості, об'єктивності та історизму з використанням загальноісторичних методів для розкриття індивідуальних особливостей життя священнослужителів роду Руданських, формування християнських уподобань першого поета Поділля ХІХ ст. Наукова новизна визначається комплексним використанням джерел (клірових відомостей, актів візитацій, записів в актових книгах) та вставленням родоводу Степана Руданського. Висновки. На підставі вивчення різних груп джерел досліджено родовід поета Степана Руданського, встановлено нові факти кам'янецького, петербурзького і ялтинського періодів його життя і діяльності. По-новому розглянуто причини вибору ним фахового медичного закладу, безпроблемні стосунки сина і батька Руданських, в яких радянська літературна критика шукала виключно безбожність поета, спростовано вказані факти атеїзму поета на конкретних прикладах його життя і творчості.*

*Пам'ять про життя і творчість поета і лікаря Степана Руданського посилюється і поглиблюється дослідницькою працею, оновленими музейними експозиціями, проведенням науково-краснознавчих заходів, щорічних свят його імені, вивченням у школі творчості поета, виставками та різними науково – просвітницькими заходами в бібліотеках і клубах, особливо напередодні 190-річчя від дня його народження.*

**Ключові слова.** Поділля, поет, атеїст, священник, родовід, християнські цінності.

**Viktor Prokopchuk** (Dunaivtsi),

doctor of historical sciences, professor

E-mail: viktam@i.ua

**Boris Pentuk** (Vinnytsia)

rector of the church «Cathedral of John the Baptist» Eng

E-mail: boris-pen@ukr.net

## **Glorious from a spiritual state (to the 190th anniversary of the birth of the poet Stepan Vasylovich Rudansky)**

*The purpose of the research is to investigate the genealogy of the famous poet-doctor Stepan Rudanskyi from the Podil village of Khomytyntsi, to determine his spiritual preferences in life and creativity, based on the materials of archival documents.*

*The methodology of research is based on the principles of historicism, using both general historical methods (historical-genetic, historical-typological), as well as the disclosure of individual features of the life of clergymen of the Rudansky family, the formation of Christian preferences of one of the first poets of Podillia in the 11th century.*

*The scientific novelty is determined by the comprehensive use of sources (cleric information of the clergy, acts of visitations, notes of Act books) and the identification of individual characteristics of the influence of the clergy on the formation of Christian values.*

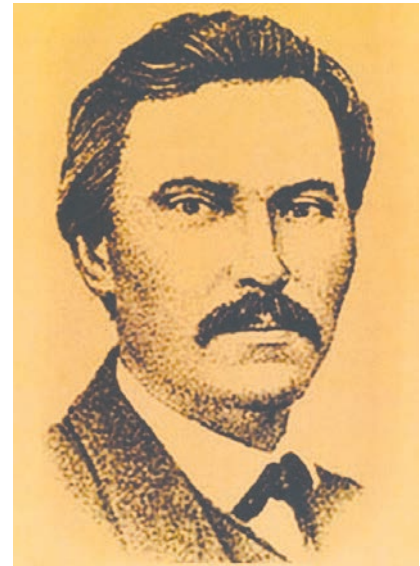
*Conclusions. Based on the study of various groups of sources, the genealogy of the poet Stepan Rudansky was investigated, new facts of the Kamianets, St. Petersburg, and Yalta periods of his life and activities were established. Approaches to the choice of the poet's professional medical education are considered in a new way; the not-problematic relationship between Rudansky's son and father, in which Soviet literary criticism looked exclusively for facts that would emphasize the poet's revolutionary nature and impiety, refuted the indicated facts of the poet's anti-religiousness using specific examples of his life and work.*

*The memory of the life and work of the poet and doctor Stepan Rudanskyi is revived in the present: in museum and research works, the celebration of his name, studies at school, exhibitions of works in libraries and cultural institutions. A number of scientific and local history events are being prepared for the 190th anniversary of the poet's birth.*

**Key words:** Podillia, poet, atheist, priest, genealogy, Christian values.

Автор неперевершених гуморесок, яскравих ліричних творів, перекладач світової класики – все своє коротке життя Степан Васильович Руданський вірно служив справі примноження культурних надбань рідного народу як поет, фольклорист, громадський діяч. Знав багато народних пісень, переказів, написав ліричний твір «Повій, вітре, на Україну», який за участі композитора Владислава Заремби став відомою піснею, був добре обізнаний з народними і церковними традиціями.

У літературознавчих дослідженнях минулого про С. Руданського йдеться як про поета-атеїста, який «*стоїть на ґрунті атеїстичного світорозуміння, характерного для краєвих представників народу, а нерідко піднімається й до протесту проти релігійного дурману*». Поет подається «*одним із найзатятіших ворогів релігії*», який був «*поповичем з походження і безбожником за переконаннями*», поетом-демократом, «*викривав служителів культу, зривав малярку їх святості та удаваної байдужості до мирських утіх*»; «*осміював священнослужителів*» (П. Гопченко, Ю. Цеков, П. Колесник, В. Герасименко, Н. Шумада, інші). Такі думки навіяні ідеологічними чинниками і не відображають світогляду С. Руданського<sup>1</sup>.



Степан Васильович Руданський (1834–1873)

У багатьох його приказках-співомовках релігійна тематика справді має гумористичну, іноді жорстку критичну тональність. Але є одна особливість. Тональність його поезій не віддаляє від Бога, а запрошує до Нього уже в чистоті, без бруду. У Степана була гарна духовна освіта і талант від Бога, від нього ніщо не можна було приховати, все викривалось і враз. Цьому важко навчитися, а тим більше виразити в поетичному слові. Це – дар.

Тим більше, що походив поета з династичного священницького стану, і це не могло не

вплинути на його духовні вподобання як у житті, так і творчості.

*Родовід поета.* Степан Васильович Руданський - виходець з відомих священницьких родів Поділля. Це – Руданські - Барановичі з Хомутиців та Добротворські - Шевадзицькі з Павлівки нині Хмельницького району Вінницької області. Народився майбутній лікар і поет у селі Хомутинці 25 грудня 1833 року за старим стилем (за новим - 6 січня 1834 р.). Його батьками були священник Василь Іванович Руданський і Феодора Порфіріївна Добротворська. Ім'я

<sup>1</sup> Герасименко В. Степан Руданський. Життя і творчість. Київ: Наук. думка, 1985. С.10-15.

Степану при хрещенні дав парафіяльний священник села Павлівки його дід Порфирій Васильович Добротворський<sup>2</sup>.

Батько поета Василь Іванович Руданський народився 2 січня 1799 року в селі Хомутиці, закінчив Подільську духовну семінарію. 15 травня 1830 року висвячений на священника хомутинецької Івано - Богословської церкви. З дружиною Феодорою мали восьмеро дітей: Григорія, Степана, Юхима, Феклу, Олександра, Ольгу, Надію і Любов<sup>3</sup>.

Дід поета по батьковій лінії Іван Петрович Руданський народився 1776 року, взяв шлюб з попівною Ганною Василівною Баранович. У подружжя були діти Василь, Григорій, Марфа, Єфросинія, Феофілакт, Марія, Феофанія, Гаврило, Андрій. Прадід поета по бабусі Ганні Василь Баранович служив у Хомутинецькій парафії з 29 червня 1779 року і помер 22 лютого 1799 року. Після отця Василя з 23 грудня 1805 року парафію перейняв його зять Іван Петрович Руданський.

Прадід поета по батькові Петро Стефанович Руданський був священником Слободострижавської церкви біля Вінниці, у шлюбі мав дітей Івана, Федора, Катерину. Після нього, з 1801 року, у Слободі Стрижавській служив його син священник Федір Петрович Руданський.

Прапрадід поета отець Стефан до 1773 року служив у храмі Святої Параскеви в Калинівці, з 1774 року калинівським храмом опікувався його син отець Василій Стефанович Руданський<sup>4</sup>.

У Подільській єпархії служили священниками родичі поета: дядько Андрій Іванович Руданський і його син Олександр Андрійович Руданський; чоловік сестри Ольги – отець Степан Комарницький і його брат отець Петро Комарницький; свати поета - Кремінський Олександр Якович і Боржковський Василь Григорович; чоловік внучатої племінниці Єлизавети Степанівни (Комарницької) – отець Михайло Олександрович Кремінський; чоловік внучатої племінниці Софії Комарницької – отець Василь Васильович Боржковський<sup>5</sup>.

У роду поета є пращури по матері Феодорі, яка була родом з павлівських священників.

Дід поета по матері отець Порфирій Добротворський - священник у другому поколінні, його батько Василь Добротворський вступив у духовне звання у вересні 1780 року і провів більшу частину свого життя в Тиврові.

Народився отець Порфирій 1786 року в селі Старий Осиїв Ольгопільського повіту, навчався в Подільській духовній семінарії, одружився з попівною Антоніною - дочкою покійного священника Мирона Шевадзицького з Павлівки.

Прапрадід поета Михайло Шевадзицький був першим відомим у Павлівці священником новозбудованого 1847 року храму на честь ікони «Непорочне Зачаття Пресвятої Діви Марії», його син отець Мирон Шевадзицький продовжив справу батька і прослужив у Павлівці до 1810 року. У 1810 році настоятелем павлівської церкви став зять Шевадзицьких Порфирій Добротворський<sup>6</sup>.

Отже, дід поета Порфирій і прадід Василій Добротворські, прадід Мирон і прапрадід Михайло Шевадзицькі, пращури Степана Руданського по лінії матері, служили тільки в Павлівці з 1748 до 1839 року, 91 рік.

Власне, у роду Степана Руданського були знані на Поділлі православні священнослужителі, люди освічені, високоморальні. Значний внесок у духовне життя українців зробили Амвросій Добротворський і священник Олександр Руданський. Про них скажемо окремо.

Дядько поета Амвросій Добротворський родом з Павлівки, народився 7 грудня 1811 року. Отримав домашню освіту, закінчив Подільську духовну семінарію та Санкт-Петербурзьку духовну академію. У 1837 - 1854 роках викладав у Волинській духовній семінарії. Займався історико-статистичним описом Волинської єпархії. 24 березня 1854 року переведений на посаду старшого вчителя Ніжинської гімназії, де працював до 1869 року, з 1 вересня 1869 року – інспектор, з 28 липня 1874 року – директор народних училищ Полтавської губернії. Амвросій

<sup>2</sup> Пентюк Б.М. Павлівка. Витоки духовності. Вінниця: Твори, 2019. С. 18-22. (Серія: Моя Вінниччина; вип.41).

<sup>3</sup> Його. Степан Руданський: сторінки духовності. Вінниця: «Торговий дім “Альфа і Омега”», 2022. С. 10-12.

<sup>4</sup> Кам'янець-Подільський історичний музей-заповідник. Кн. 1. СТП-234 Генеральна візитація Вінницького і Вороновицького деканатів. 1790-90 р. Арк. 42-44 зв.

<sup>5</sup> Державний архів Вінницької області, ф. 437, оп. 1, спр. 1 Клірові відомості по церквах Вінницького повіту за 1857 р. Арк. 407-414.

<sup>6</sup> Там само.

Порфирович не забував свою подільську родину, бачився з племінником Степаном, був хресним батьком Олександра, молодшого брата Степана. Про це повідомляє подолянин Валентин Отамановський: «Між іншим, коли охрещувано сестру поетову Олександрю (01. 08. 1840) (помилково вказано «сестру Олександрю» замість брата Олександра. - Авт.), за кума був рідний брат поетової матері Волинської духовної семінарії професор, магістр Амвросій Порфирієв Добротворський»<sup>7</sup>. Амвросій Добротворський пройшов цікавий життєвий шлях, працював і на духовній ниві, не будучи в духовному сані. Пережив свого племінника Степана на 18 років.

Двоюрідний брат поета Олександр Андрійович Руданський (близько 1848 - 1921) – священник села Чукова Брацлавського повіту, хранитель творчої спадщини поета, український етнограф, громадський діяч. Отець Олександр був подвижником культурного, духовного та освітнього життя Подільського краю. 1870 року одержав срібну медаль Російського географічного товариства за добірку українських пісень з Поділля, 1871 року став його членом. Матеріали Олександра Руданського ввійшли до «Трудов етнографическо - статистической экспедиции в Западно-Русский край» Павла Чубинського. 120 пісень різного змісту, записаних Олександром Руданським в Подільській губернії, зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського і, на жаль, до цього часу залишаються неопрацьованими. Свого часу Олександр Руданський був дійсним членом Подільського єпархіального історико-статистичного комітету, членом Подільського церковного історико-археологічного товариства. На терені Поділля залишив помітний слід, зокрема в селі Чукові, м. Могилеві-Подільському та с. Калюсик Ушицького повіту.

Олександр Андрійович 1869 року закінчив Подільську духовну семінарію. Працював учителем, плекав українське слово, рідну мову, збирав перлини УНТ. Під впливом Олександра Руданського під час навчання в нього в селі Калюсик (нині - село Хмельницької області) майбутній історик Поділля, археолог, етнограф Юхим Сіцінський захопився етнографуванням.

Він згадував: «Оце був перший мій інтерес до заняття етнографією, до записів». Про успіхи отця Андрія в етнографуванні згадує Степан Руданський: «Пісні подольські, що за них Руданський узяв медаль, се не мої, а, мабуть, мого двоюрідного брата Олександра Андрієвича»<sup>8</sup>.

1873 року Олександра Руданського висвятили на священника. Служив у селах Вовчку-Немирівському, Чукові, згодом - у Могилеві-Подільському, і знову - у Вовчку-Немирівському та вдруге у Чукові (нині - село Немирівського району Вінницької області) упродовж 1880 - 1907 років. 1895 року там збудував церковно-парафіяльну школу, 1896 року перетворену у двокласне училище, при ній - гуртожиток. 1897 року Олександр Руданський відкрив і школу грамоти для дівчат, завідував цими двома закладами.

З ним у Чукові розпочав творчий шлях згодом відомий український композитор і хоровий диригент Микола Леонтович, навчав дітей співу, організував самодіяльний симфонічний оркестр, для якого за власні кошти купував інструменти. Олександр Руданський прихильно ставився до молодого вчителя, виділив частину коштів на придбання музичних інструментів.

Глибокі традиції священства в роду, безумовно, вплинули на інтелектуальне становлення і духовний світ Степана Руданського. Після закінчення духовних закладів Поділля (Шаргородське духовне училище і Подільська духовна семінарія в Кам'янці-Подільському) отримав направлення на навчання до Санкт-Петербурзької духовної академії, яку 1837 року закінчив рідний дядько Амвросій Добротворський. У цей час Київську духовну академію закінчив родич і товариш поета чернець Павло Вільчинський - майбутній владика Павло. Степан мав можливість наслідувати приклад своїх родичів, проте, приїхавши до Санкт-Петербурга, прийняв рішення вступити до Петербурзької медико-хірургічної академії. Для цього необхідно було вийти з духовного стану і мати свідоцтво про звільнення з Подільської духовної консисторії.

Чому Степан відійшов від сімейних та родинних традицій служіння духовним справам? Дослідники радянської пори пояснюють це неминучим його конфліктом з «найтипівішим представником кастово-замкненого та відірваного

<sup>7</sup> Пентюк Б.М. Павлівка. Витоки духовності. Вінниця: Твори, 2019. С. 24-25. (Серія: Моя Вінниччина; вип. 41).

<sup>8</sup> Пентюк Б.М. Шаргородський Свято-Миколаївський монастир. Сторінки історії та відродження. Вінниця: ПП Едельвейс і К, 2015. С. 102.

від українських народних мас роду Руданських», з яким він нібито не міг змиритися. Але ж виникає запитання: чому батько не запобіг видачі правлячим Синодом свідоцтва про увільнення С.В. Руданського від духовного стану? Адже без згоди та допомоги батька цей документ отримати було не можливо<sup>9</sup>.

Очевидно зміну традиційних життєвих орієнтирів священнослужіння викликали інші більш серйозні фактори, зокрема страшна і непереборна в той час сімейна трагедія - спадкова невиліковна хвороба - сухоти. Рано помер батько отця Василя, а через 5 років, у січні 1861 року упокоївся сам отець Василій та його онуки по дочці Ользі. Згодом від сухот померли чотири сини Руданських, серед яких був і Степан. Отже, двадцятирічний хлопець прийняв не просте, але дуже важливе рішення – отримати фах лікаря і розірвати цей генетичний ланцюг.

Рішення сина Степана спричинило низку проблем для батька Василя. Це невдоволення правлячого архієрея за вихід сина Степана з духовного стану, необхідність компенсації 140 руб. за переїзд сина на навчання, необхідність фінансування навчання Степана та синів Єфимія й Олександра. І все ж протягом трьох років батько, у міру можливостей, допомагав сину. Ця допомога, очевидно, була недостатньою, проте вона була.

Дійсно, стався конфлікт між батьком і сином в період навчання в академії. На це широко вказували прибічники «атеїзму» поета<sup>10</sup>. За півтора року до своєї смерті отець Василій вислав Степану 15 крб., на які той купив нові штани і чоботи. При цьому батько писав синові: *«Письма твои, писанные грубо, ничуть не располагают меня в твою пользу. Если захочешь написать письмо, то пиши или почтительно, не по - малороссийскому, или лучше ничего не пиши»*.

Степана це обурило і він написав старшому братові Григорію: *«Тут зачеплено і збито в болото все, що було для мене дорогого (лист від 5 липня 1859 року). Вони лічать мене годним прокльону і заказують мені говорити з ними моєю рідною мовою. Заказують мені мою рідну мову - заказує батько; але в мене був прадід і прапрадід - вони мені не заказали; не слухає батько*

*рідної мови - зато мене і по смерті, може, послухають штирнадцять мільйонів моїх їдн-мовців. Батько, може, не любить своєї мови через то, що нею у нас говорять мужики, - а нібито в Московщині не говорять мужики по-московськи? Да і чим ми лучче від мужика? Всі ми рівні у Бога, і у натури»*<sup>11</sup>. Наскільки велика сила духу і рішучості відстоювати свою материнську мову, яка на той час не мала застосування як в навчальних закладах, так і державних установах, а згодом була обмежена і в загальному користуванні.

Петербурзький період був найбільш творчим у житті поета. Він художньо обробляв зібрані на Поділлі народні оповідки - анекдоти. Тут визріла й викристалізувалася його майстерність творця гумористичного і сатиричного вірша, виник новий поетичний жанр української поезії - віршована гумореска-співомовка. Одночасно С.В. Руданський писав балади, ліричні вірші, віршовані казки і поеми, перекладав з російської та інших мов, деякі надрукував у журналі «Основа».

Мотиви рідного краю переважали в його творчості.

Після завершення навчання, перш ніж за направленням приступити до обов'язків лікаря в Ялті, кілька тижнів провів вдома у Хомутинях і лише 2 листопада 1861 року приступив до виконання професійних обов'язків. Працював міським лікарем Ялти, повітовим карантинним лікарем застави та селищ Південного берега Криму, першим санітарним і ветеринарним лікарем міста й повіту, завідувачем Ялтинської лікарні. Згодом став Почесним громадянином Ялти, 1867 року - почесним мировим суддею Сімферопольсько - Ялтинської і Керченської округи. У жовтні 1869 року за розвиток земської медицини нагороджений орденом Станіслава 3-го ст. та годинником фірми «Павло Буре».

В Ялті неодноразово провідували поета рідні. Тут лікувався від сухот брат Олександр, а брат Григорій допомагав Степану в його справах і доглядав під час хвороби.

Влітку 1872 року в місті спалахнула епідемія холери. Руданський вжив рішучих заходів для організації протиепідемічного режиму, але

<sup>9</sup> Пентюк Б.М. Степан Руданський: сторінки духовності. Вінниця: «Торговий дім "Альфа і Омега"», 2022. С. 40-42.

<sup>10</sup> Степанові Руданському: зб. худ. творів, нарисів, наук. пр. / відп. ред. М. Потупейко. Одеса: Маяк, 1968. С. 35-37.

<sup>11</sup> Степан Руданський. Твори. У 3 т. Київ: Наук. думка, 1973. т. 2. С. 357-359.

й сам захворів. Загострився туберкульоз легенів. Полишив світ завчасно 3 травня 1873 р. (за новим стилем) у брата Григорія на руках зі словами: «Україно моя мила...».

Коштом шанувальників через 19 років після смерті на його могилі було встановлено пам'ятник. Український бібліограф і фольклорист Михайло Комаров (1844 - 1913) писав: «*Поверх міцного мурованого цоколя лежить плита з дикого каменю, а на плиті поставлено пам'ятник, зроблений з рожевого, з білими жилками, мармуру, з мармуровим хрестом, обробленим під дерево. Пам'ятник має вигляд скелі і завшишки буде від цоколя до хреста 1 сажень і 5 вершків. На скелі зверху вниз навкося – відполірована довгенька й широченька хартія, на котрій вирубано й залитий чорною фарбою такий напис: “Степан Руданський. Малоруський поет. Помер квітня 21 дня 1873 року, 39 літ”. Вгорі над сим меншими літерами - виписка з віршів Руданського:*

*На могилі не заплаче  
Ніхто в чужині.  
Хіба хмаронька заплаче  
Дощем по мені,*

*а внизу “1892”, коли поставлено пам'ятник”<sup>12</sup>.*



Пам'ятник на могилі Степана Руданського на старому цвинтарі в Ялті. Осінь 1895 року.

<sup>12</sup> Кримський А., Левченко М. Нові знадобки до життєпису Степана Руданського. Київ: Друкарня УАН, 1929. С. 18-19.

<sup>13</sup> Прокопчук В.С. В.Д. Отамановський - пам'яткоохоронець : [про упоряд. могили С.В. Руданського та увічнення його пам'яті в Ялті] // Поділ. старовина : наук. зб. Вінниця, 1993. С. 31-33.

Переймався долею пам'ятника С. Руданського подолянин Валентин Дмитрович Отамановський, який високо цінував внесок діячів культури в національне відродження України, бачив великі виховні можливості монументальної пропаганди, закликав й уряд використовувати для цього будь-які можливості, у тому числі – ювілеї славетних діячів<sup>13</sup>.

Очевидно, сьогодні треба говорити не стільки про антирелігійне налаштування С. Руданського, скільки про його прагнення висміяти будь-кого, хто на те заслуговує, незалежно від соціального статусу. Саме тому поряд із панами, козаками, мазурами, євреями опиняються й священнослужителі різних релігій і конфесій. З позицій сьогодення більш доречним буде твердження про любов поета до збирання й переосмислення народних прислів'їв, анекдотів, переказів, легенд, зокрема й на релігійну тематику. Отже, оцінка як життя, так і творчості поета з огляду на його ставлення до християнської віри і Бога, духовних і релігійних цінностей та їх відображення в творчості є актуальними і потребують подальшого дослідження.

Степан Руданський, як виходець із священницького стану, приділяв особливу увагу знайомому йому священству. При цьому висміював окремі побутові явища і гріховні вчинки - жадібність, користолюбство, обжерливість, дволикість, але ніяк не питання православної віри і релігії взагалі. З повагою і любов'ю ставиться до Бога, у своїх поезіях часто використовуючи вирази: «Бог святий знає», «слава Богу», «якби дав Господь», «Бог свідок», «Господь з тобою» та інші. Подібні вирази є виявом традиційної релігійності українців і шанобливого ставлення до Бога.

Одним із проявів інтересу Степана Руданського до Святого Письма є його переспів 136 псалму про вавилонський полон євреїв на протязі 70 років, коли з волі Божої вороги забрали їх з рідних земель. Сталося це через відхід народу від Бога і заповіданих Ним моральних законів. Євреї, під загрозою смерті, відмовлялися примусово виконувати радісні пісні про свого Бога, над яким хоче глузувати ворог:

*Та як нам грати, як співати  
Про славу наших перших днів?  
Ні не дамо ми свої пісні  
На сміх заклятих ворогів.*

Псалом у поета проникнутий бажанням духовної свободи і національної самосвідомості, на тему цього псалма є напрацювання в Тараса Шевченка і Лесі Українки. Надто усе дійство схоже на життя українського народу, якого вороги або полонили, або ставилися як до полоненого. Водночас вороги захоплювалися всім українським: вечорницями, піснями, але сприймали їх тільки для розваг, у зневазі до української самоідентичності.

В іншому творі «Байки світові» письменник висловив стурбованість з приводу зречення частини молоді своєї мови і культурних традицій. Слова поета залишаються актуальними і сьогодні: *«На наше нещастя, наші молодії паничі, як перший раз заглянуть у школу, уже починають забувати і свою мову, і своїх людей. І то ще добре, як (котрий), скінчивши школи і натягнувши чужий жупан, занесе з собою на чужий край кілька рідних пісень, а то звичайне з них виходить ні родині свічка, ні Москві огарок»*. Проте поет вірить в прийдешні покоління: *«А все-таки надіюсь, що хто-небудь із таких захоче дати голос на мої Світові співи»* - *ото я для них і прикладаю сі людські оповідки»*<sup>14</sup>.

Степан Васильович Руданський був людиною товариською, ввічливою і приємною. Більше відоме його життя за часів проживання у Ялті. Навколо нього гуртувалася молодь, він мав дружні стосунки з інтелігенцією, товаришував з місцевим священником Іоанно-Златоустівського храму Іоаном Сердюковим, який згодом провів Степана в останню дорогу на Масанд-

рівський цвинтар. Листувався з М. Драгомановим, підтримував творчі стосунки з художником В. Ковальовим, який перебував в Одесі, професором Новоросійського університету ім. І.І. Мечникова, був знайомий з видатним художником-мариністом Іваном Айвазовським. У різні роки провідували С. Руданського в Ялті письменник і історик М. Костомаров, поет А. Метлинський, професор С. Боткін. У Ялті він лікував видатного російського артиста щирою друга Т. Шевченка М.С. Щепкіна. Серед його друзів були відомі письменники, фольклористи, історики О. Лазаревський, М. Номис, П. Ніжинський, А. Свидницький та ін. В Ялті С. Руданський працював наполегливо і творчо, збирав і вивчав фольклор, перекладав українською твори античних письменників, а також польських, чеських, сербських і російських. Цікавився метеорологією, впливом погоди на здоров'я людини, брав участь в археологічних розкопках біля Ялти, виконував ескізи знайдених артефактів.

Справи і творчість поета і лікаря Степана Руданського відроджуються у сьогоденні: діє Хомутинецький музей, щороку проводиться свято і вручається премія його імені, твори вивчаються в школі, популяризуються в бібліотеках і закладах культури, нащадки і шанувальники на його могилі поета і його пращурів складають шану і молитви. До 190-річчя з дня народження поета на Подільській землі та в багатьох куточках України будуть проводитися науково-краєзнавчі конференції, культурно-мистецькі заходи.

## References

1. Gerasymenko V. (1985) *Stepan Rudanskyi. Life and creativity*. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
2. Pentyuk B. (2019) *Pavlovka Origins of spirituality*. Vinnytsia: Works. [in Ukrainian].
3. Prokopchuk V. (1995) *Local history on the Podilla: history and modernity*. Kyiv: Native region. [in Ukrainian].

<sup>14</sup> Пентюк Б.М. Перші священники Павлівки – предки поета Степана Руданського // Вінницький край. 2020. № 3–4. С. 72–80.